

۱- اوضاع ایران در اوایل قرن دهم هجری چگونه بود؟

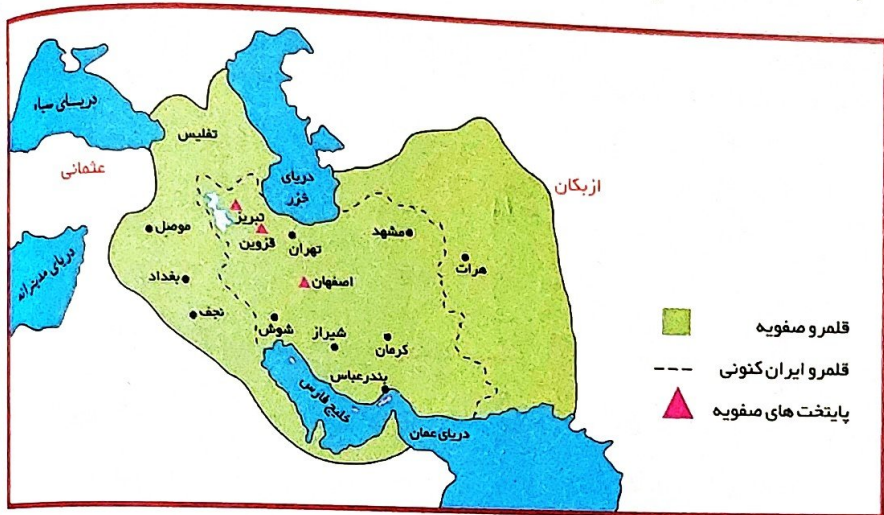
درس ۱۲ - ۲- سلسله صفوی در چه زمانی تأسیس شد؟

پایه: اوایل قرن دهم هجری سال ۹۰۷ هجری

چرا فرهنگ و هنر در دوره صفویه شکوفاشد؟

۳- مشهورترین پادشاه صفوی چه کسی بود؟ شاه عباس اول

تشکیل حکومت صفویه

۴- شاه عباس اول که بود؟

۵- مذهب دین صفویان چه بود؟ آن ها مسلمان و شیعه بودند.

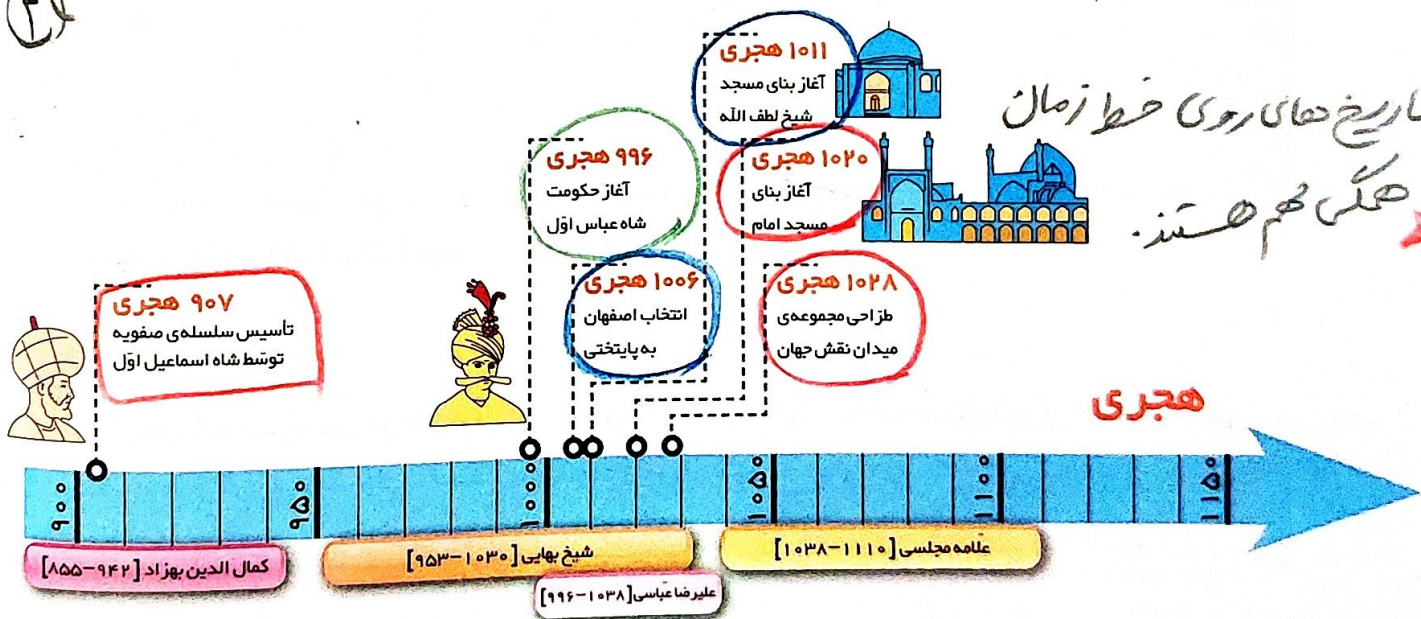
① در اوایل قرن دهم هجری، اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران نابسامان بود. حکومت قدرتمندی در کشور وجود نداشت

و هر بخش آن در اختیار حکومتی بود. در چنین اوضاع آشفته ای شاه اسماعیل صفوی سلسله صفویه را تأسیس کرد. م

۴ | مشهورترین پادشاه صفوی شاه عباس اول است که اصفهان را به پایتختی انتخاب کرد. صفویان، مذهب شیعه را مذهب

رسمی کشور اعلام کردند. آنها از عالمان دینی و مراسم مذهبی حمایت می کردند و به ساختن مساجد علاقه مند بودند.

۴

عصر صفویه، عصر شکوفایی دانش و معماری هنر در ایران است. بسیاری از دانشمندان، نویسندگان و هنرمندان در این دوره ظهور کردند.

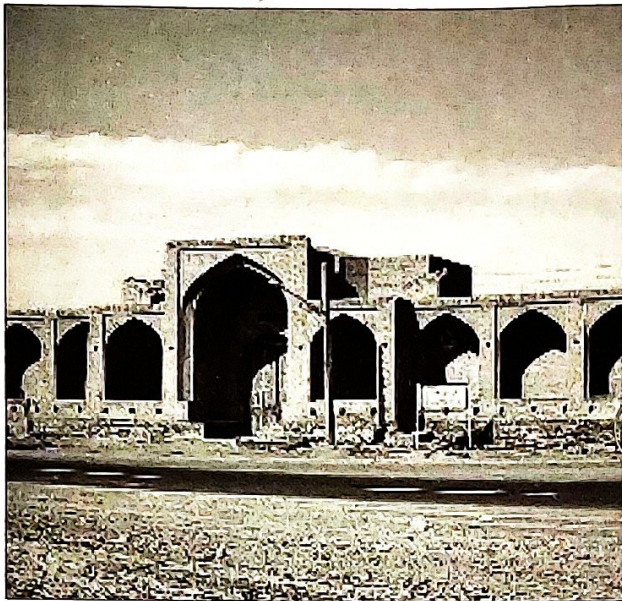

۶- صفویان از نظر حکومت و قدرت چگونه بودند؟

فعالیت ۱

کاربرگهی شماره ۱۴ را انجام دهید.

۷- تجارت در دوران صفوی چگونه بود؟

کاروانسرای شاه عباسی، سمنان

گسترش هنر و معماری در دوره صفویه

حکومت قدرتمند و یکپارچه

۶/ صفویان توانستند مخالفان خود را در داخل کشور سرکوب کنند. آنها با دشمنان قدرتمند خود مانند عثمانی ها در غرب و ازبکان در شرق نیز جنگیدند و پیروزی هایی به دست آوردند. بدین ترتیب آنها حکومتی قدرتمند و یکپارچه به وجود آوردند.

رونق تجارت

۷/ در دوره صفویه، تجارت و داد و ستد رونق زیادی پیدا کرد. کالاهای صادراتی مهم ایران در آن زمان، ابریشم و پارچه های زربفت و سنگ های قیمتی و خشکبار بود که هم از راه خشکی با کاروان ها و هم از راه دریا با کشتی به کشورهای دیگر فرستاده می شد. از این تجارت، ثروت و درآمد خوبی به دست می آمد.

برقراری امنیت در راه ها و شهرها

۸/ حکومت صفویه، به ساختن راه ها و کاروانسراها اهمیت زیادی می داد. کاروانسراها محل استراحت و تأمین آذوقه ی مسافران و چهارپایانی بود که راه های طولانی را از شهری به شهری دیگر طی می کردند. صفویان امنیت را در راه ها و شهرها برقرار کردند و همین امنیت باعث می شد کاروان ها با آسودگی سفر کنند.

حمایت از هنرمندان

۹- در دوران صفوی ایران از نظر امنیت چگونه بود؟
حاکمان صفوی به ویژه شاه عباس از هنرمندان و صنعتگران و دانشمندان حمایت می کردند. آنها برای ساختن بناهای باشکوه، پول زیادی خرج می کردند.

۱۰/ شاهان صفوی مانند سایر شاهان ثروتمند بودند. آنها زمین های زیادی را در کشور به ملک شخصی خود درآورده بودند. درآمد حکومت و مخارج شاه و درباریان از راه مالیات هایی که از ولایات می گرفتند، تأمین می شد. کشاورزان، بازرگانان و صنعتگران و همه ی مردم مجبور بودند بخشی از درآمد خود را به مأموران حکومت بدهند.

۱۰- در دوران صفوی درآمد حکومت و مخارج شاه و دربار چگونه بود؟

۱۱- در گذشته سفرها چگونه بود و مردم به چه دلیل سفر می کردند؟
 ۱۲- سفرنامه چیست؟

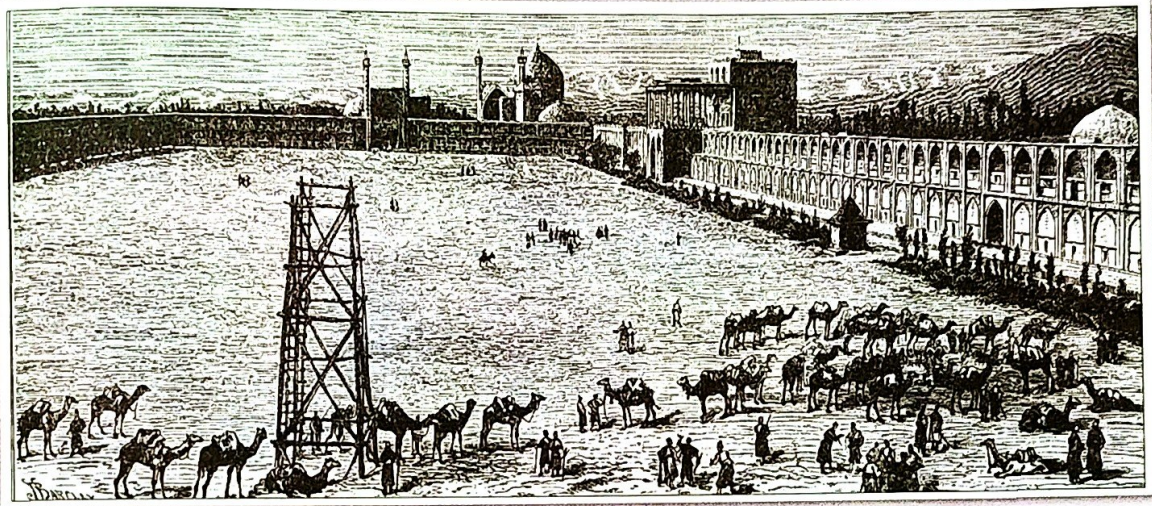
اصفهان در سفرنامه‌ها

۱۱) در گذشته‌های دور، سفر از سرزمینی به سرزمین دیگر بسیار دشوار بود؛ چرا؟ اما در آن زمان گاهی افرادی پیدا می شدند که برای آشنایی با شهرهای دیگر و مردمان آنها یا به قصد زیارت یا تحصیل علوم دینی با همه‌ی رنج و مشقت، سفر می کردند و سفر آنها گاهی روزها، ماه‌ها یا سال‌ها طول می کشید.

گاهی نیز بعضی حکومت‌ها، افرادی را به سفرهای دور و دراز به کشورهای دیگر روانه می کردند تا اطلاعاتی از آن کشورها به دست بیاورند چرا؟

۱۲) بسیاری از این جهانگردان، دیده‌ها و شنیده‌ها و خاطرات خود را از سفرهایشان می نوشتند و گاهی با نقاشی نیز تصویر می کردند. به این نوشته‌ها «سفرنامه» می گویند. (۱۲)

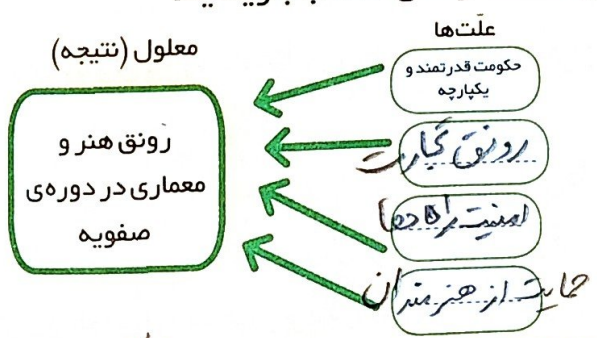
در دوره‌های مختلف تاریخی، جهانگردان زیادی از اصفهان دیدن کرده، و در سفرنامه‌های خود درباره‌ی این شهر مطالبی نوشته‌اند.

تصویری از میدان امام (نقش جهان) که توسط یک باستان‌شناس اروپایی که حدود ۱۴۰ سال پیش به ایران سفر کرده، ترسیم شده است.

فعالیت ۲

به‌طور گروهی روی یک برگه‌ی کاغذ، نمودار علت و معلول را رسم کنید؛ سپس علت‌های رونق هنر و معماری را در دوره‌ی صفویه روی آن به‌طور خلاصه در محل مناسب بنویسید.

فعالیت ۳

کاربرگه‌های ۱۵ و ۱۶ را کامل کنید.

۱۳- چرا در گذشته حاکمان افرادی را به سفرهای دور می فرستادند؟ (۱) آگاهی از اوضاع آن سرزمین. (۲) آگاهی از شیوه‌های حکومت داری. (۳) آگاهی از سبک‌ها و آداب آن سرزمین. (۴) آگاهی از آداب و رسوم مردم. (۵) تجارت.

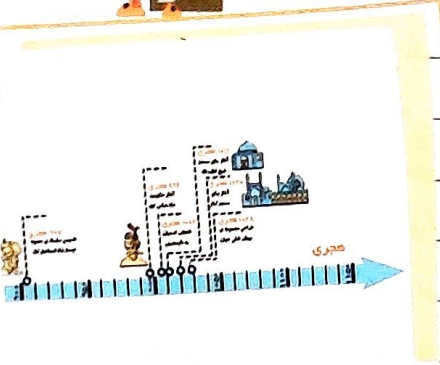
۱- اوضاع ایران در اوایل قرن دهم هجری چگونه بود؟

درس دوازدهم

آموختنی‌ها «چرا فرهنگ و هنر در دوره صفویه شکوفاشد؟»

۱- چگونگی تشکیل حکومت صفویه

۲- آشنایی با عوامل گسترش هنر و معماری در دوره صفویه

۳- آشنایی با اصفهان از طریق سفرنامه

۲- شاه اسماعیل اول که بزرگ‌ترین اقدامات او چه بود؟

۴- مهم‌ترین اقدامات شاه عباس صفوی چه بود؟

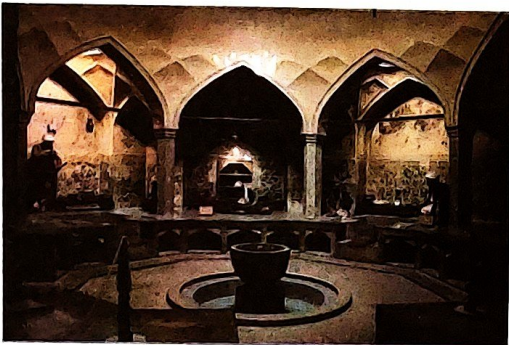
بخوان و پیاموز

در اوایل قرن دهم، اوضاع کشور ایران کاملاً نابسامان و به هم ریخته بود. شاه اسماعیل اول اداره‌ی کشور را به دست گرفت و حکومت صفویه را تأسیس کرد و از اقدامات مهم او تشکیل یک حکومت واحد و یکپارچه بود. وی مذهب شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کرد. هم‌چنین از دانشمندان، هنرمندان و عالمان دینی هم حمایت می‌کرد. به همین دلیل در این دوره علم‌آموزی و هنرپروری رونق یافت.

۳- شاه عباس اول که بزرگ‌ترین اقدامات او چه بود؟

تشکیل حکومت صفویه و یکپارچگی حکومت

یکی دیگر از شاهان پر قدرت دوره صفویه شاه عباس صفوی بود که توانست سپاه منسجم و پر قدرتی را فراهم آورد که این سپاه نه تنها باعث امنیت داخلی شد، بلکه توانست دشمن قدرتمند خارجی که همان عثمانی‌ها بودند را بترساند و آن‌ها را سرکوب کند. صفویان هم‌چنین از بکان را از شرق کشور خارج کردند و شهرهایی را نیز به قلمروی خود درآوردند.

۵- رونق تجارت در دوران صفوی تجارت رونق خوبی داشت؟

صفویان با کشورهای دیگر روابط بسیار خوبی داشتند و همین روابط باعث شد که تجارت بین کشور ایران و دیگر کشورها تقویت شده و کشور ایران ثروتمند شود.

دوره: ابریشم، سنگ‌های قیمتی، پارچه‌های زربافت و خشکبار بود که از راه خشکی و دریا به کشورهای دیگر فرستاده می‌شد.

۶- مهم‌ترین کالاهای تجاری و صادراتی در دوران صفوی چه بود؟ امنیت راه‌ها

در این دوره، صفویان به امنیت راه‌ها هم بسیار اهمیت می‌دادند و به همین دلیل تجارت در داخل کشور باعث کسب درآمد برای کشور شد. آن‌ها برای امنیت کاروان‌ها، کاروانسراهایی ساختند.

۱- اوضاع ایران در اوایل قرن دهم صفری چگونه بود؟

دچار افروختگی و هنر در دوره‌ی صفویه شکوفا شد؟

آموختنی‌ها

- ۱- چگونه تشکیل حکومت صفویه
- ۲- آشنایی با اعمال گسترش هنر و مسایر در دوره‌ی صفویه
- ۳- آشنایی با اصفهان از طریق سفرنامه

۲- شاه اسماعیل اول بزرگ و حکم‌ترین اقدامات او چه بود؟

بخوان و بیاموز

۱- در اوایل قرن دهم، اوضاع کشور ایران کاملاً نابسامان و به هم ریخته بود. شاه اسماعیل اول اداری کشور را به دست گرفت و حکومت صفویه را تأسیس کرد. او از اقدامات مهم او تشکیل یک حکومت واحد و یکپارچه بود. وی مذهب شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کرد. همچنین از دانشمندان، هنرمندان و عالمان دینی هم حمایت می‌کرد. به همین دلیل در این دوره علم آموزی و هنر پروری رونق یافت. (۱)

۳- شاه عباس اول کبیر؟ صفویه
پادشاه صفوی بزرگ

تشکیل حکومت صفویه و یکپارچگی حکومت

۴- حکم‌ترین اقدامات شاه عباس صفوی چه بود؟

۵- چرا در دوران صفوی تجارت رونق خوبی را بست؟

۶- اهمیت راه‌ها

در این دوره، صفویان به اهمیت راه‌ها هم بسیار اهمیت می‌دادند و به همین دلیل تجارت در داخل کشور باعث کسب درآمد برای کشور شد. آن‌ها برای امنیت کاروان‌ها، کاروانسراهای ساختند.

چرا فرهنگ و هنر در دوره‌ی صفویه شکوفا شد؟

فعالیت عملکردی

یک بنای زیبای دیگر در شهر اصفهان و در نزدیکی میدان نقش جهان دیده می‌شود که آن را اچهل ستون نامیدند. تحقیق کنید و ببینید که چرا به این بنا اچهل ستون می‌گویند؟

.....

.....

.....

.....

.....

سریش تن درس روزانه:

۷- کاروانسراها چگونه مکان‌های پررونق و کاروانسراها محل استراحت و آمین آذوقه‌ی مسافران و چهارپایان بود. گروه‌های طوایف را از مسجوری به سنگ‌ریز طی می‌کردند و از طرفین امنیت راه‌ها پیش‌تران مسافران با اسواران سفر می‌کردند.

۸- حکم‌ترین اقدامات در زمان صفویان چه بود؟

۱- تشکیل حکومت یکپارچه

۲- اعلام مذهب شیعه به عنوان مذهب رسمی کشور

۳- تسهیل سیاه صندلیم و چاقورت

۴- افزایش امنیت داخلی و امنیت راه‌ها

۵- سرکوب رستم‌خان خارجی به دست‌های شاه و ازبک‌ها

۶- رونق تجارت و بازرگانان

۷- حمایت از هنرمندان و صنعتگران

۸- ساخت کاروانسراها و راه‌ها جهت امنیت راه‌ها

مطالعات اجتماعی ششم دبستان

تجارت

پرسش متن درس دوازدهم در اینجا یادداشت بفرمایید.

۷- کاروانسرها چگونه مکان‌های بودند؟ کاروانسراها محل استراحت و تأمین آذوقه‌ی مسافران و چهاربایان بود که راه‌های طولانی را از شهری به شهر دیگر طی می‌کردند و از طرفین امنیت راه‌ها بیش‌تر می‌شدند. مسافران با آسودگی سفر می‌کردند.

۸- مهم‌ترین اقدامات در زمان صفویان چه بود؟

- ۱) تشکیل حکومت یکپارچه
- ۲) اعلام مذهب شیعه به عنوان مذهب رسمی کشور
- ۳) تشکیل سپاه منسجم و پر قدرت
- ۴) افزایش امنیت داخلی و امنیت راه‌ها
- ۵) سرکوب دشمنان خارجی به ویژه عثمانی‌ها و ازبکان
- ۶) رونق تجارت و بازرگانی
- ۷) حمایت از هنرمندان و صنعتگران
- ۸) ساخت کاروانسراهایی در راه‌ها جهت افزایش امنیت راه‌های تجاری

۹- مشهورترین هنرمندان، بزرگان و عالمان دوره صفوی چه کسانی بودند؟
 ۱۰- سفرنامه چیست؟
 ۱۱- دو سفرنامه نویسنده معروف که درباره‌ی اصفهان نوشته‌اند را نام ببرید. **شاردن و تاورنیه**

حمایت از هنرمندان

به غیر از شیخ بهایی، ملاصدرا، میرداماد، علامه مجلسی، میرعماد، رضا عباسی، علیرضا عباسی و کمال‌الدین بهزاد از هنرمندان به نام دوره صفویه به حساب می‌آمدند که وجود چنین بزرگان و دانشمندانی این چنین، به دلیل حمایت صفویان و علاقه‌ی پادشاهان صفوی به علم و هنر بود. (۹)

در آمد پادشاهان صفویه از راه مالیات‌هایی بود که از ولایات می‌گرفتند. مهم سفرنامه چیست؟ بسیاری از جهانگردان، دیده‌ها و شنیده‌های خود را از سفرهایشان می‌نوشتند و گاهی نقاشی می‌کردند. (۱۰)

به این نوشته‌ها «سفرنامه» می‌گویند. (۱۰)
 اصفهان در سفرنامه‌ها: شاردن در سفری که به اصفهان داشته از زیبایی‌ها و آثار باشکوه و مکان‌های دیدنی آن بسیار تعریف کرده است. مثلاً می‌نویسد: زیبایی شهر اصفهان در کافه‌های باشکوه بی‌شمار، جدول‌های آب، نهرها و خیابان‌هایی که در دو طرف آراسته به درخت چنار است و ...
 همین‌طور تاورنیه از اصفهان چنین می‌نویسد، کوچه‌های اصفهان همه تنگ، کج و اغلب تاریک است. دیوار اصفهان از خاکی است و چند برج بسیار بد دارد.

چند تاریخ مهم در دوره صفویه

- سال ۹۰۷ هجری: تأسیس سلسله‌ی صفویه توسط شاه اسماعیل اول
- سال ۹۹۶ هجری: آغاز حکومت شاه عباس اول
- سال ۱۰۰۶ هجری: انتخاب شهر اصفهان به عنوان پایتخت
- سال ۱۰۱۱ هجری: آغاز ساخت بنای مسجد شیخ لطف‌الله
- سال ۱۰۲۰ هجری: آغاز ساخت بنای مسجد امام
- سال ۱۰۲۸ هجری: طراحی میدان نقش جهان

تمرین

۱ موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید. (یک مورد اضافی است).

شاه عباس اول	در دوره‌ی شاه عباس پایتخت نبوده است.
صفویان	مذهب شیعه را مذهب رسمی اعلام کردند.
تبریز	مشهورترین پادشاه صفویه است.
اصفهان	از نقاشان معروف دوره صفویه بود.
کمال‌الدین بهزاد	

با توجه به متن درس اطلاعات خواسته شده را از جدول پیدا کرده و رنگ کنید.

ج	ن	د	ش	ی	ا	ر
ن	ی	ش	ا	ب	و	ر
د	غ	ب	ص	غ	ب	ی
ی	ص	د	ف	د	ب	ر
ش	ف	ه	ه	ا	خ	و
ا	ی	د	ا	د	ا	ی
پ	ن	ج	ن	م	ر	ش
و	ش	ی	ب	خ	ا	و
ر	ر	و	ن	خ	د	پ

الف: نام دو شهر با نظامیه‌های معروف (سبز) بغداد، نيسابور
 ب: دو شهری که رصد خانه داشتند. (آبی) ری، اصفهان
 پ: یکی از مراکز علمی مهم در زمان ساسانیان (قرمز) جندی شاپور
 ت: نام یک شهر که صدها مغازه‌ی کتاب فروشی داشت. (زرد) بغداد، بخارا

- ۶ چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره‌ی اسلامی شد؟ (نام ببرید) ۱- آموزه‌های این اسلام و آیات قرآن مسلمانان را به تفکر در باره‌ی آفرینش دعوت می‌کرد. ۲- نیازهای مسلمانان به علوم مانند ریاضی و نجوم برای جهت‌یابی راه‌ها و ... ۳- نیاز مسلمانان به ترجمه ۴- تجارت با سایر سرزمین‌ها ۵- تشکیل یک نظام و ارتش قدرتمند

۷ عصر تاریکی اروپا به چه دوره‌ای گفته می‌شود؟
 در دوره‌ای که مسلمانان به پیشرفت‌های بزرگ دست یافتند، مردم اروپا در تاراج و جهل و خرافات زندگی می‌کردند و از پیشرفت‌های علمی خبری نبود. این دوره به عصر تاریکی اروپا معروف است. بعدها به تدریج اروپاییان به پیشرفت‌های علمی دست یافتند.

- ۸ چرا مسلمانان به علم ریاضی و نجوم نیاز داشتند؟
 مسلمانان برای کارهایی مانند تعیین جهت قبله را جهت روبرو به خانه‌ی کعبه، یا برای تعیین به ساعت طلوع و غروب خورشید و تقویم و برای تنظیم عبارات دعا، گشتی رانی و ... فرمانروایان چگونه از دانشمندان و هنرمندان اسلامی حمایت می‌کردند؟
 به علم ریاضیات و نجوم نیاز داشتند.

بعضی از فرمانروایان از هنرمندان و دانشمندان با ساخت کتابخانه، مدارس و مراکز علمی، رصدخانه‌ها و ... حمایت می‌کردند. مثلاً هلاکو خان فرمانروای مغول از نوادگان چنگیز خان بود خوارش اصلاً از علم و هنر نداشت اما به واسطه‌ی علاقه‌اش که داشت رصدخانه‌ای تأسیس کرد.
 مطالعات اجتماعی ششم دبستان